

Академија наука и умјетности Републике Српске

ИНФОРМАЦИЈА

о реализацији пројекта Енциклопедија Републике Српске

Бања Лука, мај 2022.

I. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Енциклопедија Републике Српске је најзначајнији, највећи и најзахтјевнији вишегодишњи пројекат на којем ради Академија наука и умјетности Републике Српске. Приликом њене израде многа питања морала су бити рјешавана од почетка, без претходних узора.

Енциклопедија Републике Српске замишљена је као лексикографско дјело општег типа, које ће истраживачким приступом и научном обрадом предвиђених одредница приказати суштинска питања у вези са прошлошћу и садашњошћу Републике Српске и њеним духовним наслеђем (културом, обичајима, обредима, религијом, менталитетом). Обрада лексикографског садржаја базира се на поузданим изворима, провјереним чињеницама и у науци прихваћеним резултатима истраживања. У *Енциклопедији Републике Српске* посебне одреднице имаће личности свих националних припадности које су оставиле трага у историјском, културном, духовном и другом наслеђу или својим дјеловањем афирмисале Републику Српску. *Енциклопедија Републике Српске* јединствена је и по томе што обухвата сва насеља у Републици Српској (око 2.700) – била насељена или ненасељена (опустјела).

II. ПОЧЕТАК РАДА НА ЕНЦИКЛОПЕДИЈИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Први корак у припреми овог стратешког документа био је усвајање Закона о *Енциклопедији Републике Српске* („Службени гласник Републике Српске“, број 38/07). Након доношења закона, предсједник Републике Српске и Влада Републике Српске именовали су Уређивачки одбор *ЕРС*, чија је конститутивна сједница одржана 14. новембра 2007. године. Именовани су предсједник Одбора, потпредсједници и главни редактор *Енциклопедије РС*. Формирано је и 27 стручних редакција (именовани су уредници и чланови редакција). Године 2009. урађена је прва верзија азбучника. Као основа за израду азбучника послужила су енциклопедијска издања са подручја бивше Југославије, те друге публикације. Због сложености пројекта и кратког времена за његову реализацију, одлучено је да се упоредо са израдом азбучника, који је могуће допуњавати новим одредницама, ради и на обради текстова одредница. Припремљена су упутства за писање одредница о личностима, школама, библиотекама, музејима, насељеним мјестима итд.

Академија, која по Закону о *Енциклопедији РС* обавља све истраживачке, научне, стручне, административно-техничке и друге послове у вези са припремом и израдом *Енциклопедије РС*, тада (2008) није имала свој простор, а у радном односу било је свега девет радника.

Главни редактор, академик Раде Михаљчић, одржао је низ састанака са уредницима стручних редакција, упућена су писма јединицама локалне самоуправе, а потом су организовани и састанци са начелницима општина у циљу формирања 63 локалне редакције које би биле ангажоване на изради око 2.700 одредница о насељима (2009).

Од 2016. године главни редактор је академик Рајко Кузмановић, пошто због болести послове главног редактора није више могао да обавља академик Раде Михаљчић. Убрзан је рад на *Енциклопедији РС*, па су објављена два тома, а трећи је у изради.

У циљу проширивања азбучника, као и провјере података у одредницама које су се почеле обрађивати, формирана је библиотека у коју су прикупљена енциклопедијска издања објављена на просторима бивше Југославије. При формирању библиотеке велику помоћ пружили су Матица српска из Новог Сада, САНУ и културне и научне институције из Београда, које су поклониле знатан број својих издања.

III. РАД УРЕЂИВАЧКОГ ОДБОРА, ИЗВРШНОГ ОДБОРА, ЦЕНТРАЛНЕ РЕДАКЦИЈЕ, СТРУЧНИХ РЕДАКЦИЈА И СТРУЧНЕ СЛУЖБЕ ЕНЦИКЛОПЕДИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Уређивачки одбор, по Закону о *Енциклопедији РС*, одређује обим и облик публикације, утврђује критеријуме за одабир одредница, усваја азбучник, одређује величину, структуру и садржину текстова и илустрација, именује Централну редакцију и стручне редакције, главног редактора и секретара Централне редакције, утврђује рокове за припрему рукописа за поједине тоmove, усваја завршни текст *Енциклопедије РС*. До конца фебруара 2022. године одржано је 17 сједница I и II сазива Уређивачког одбора.

Централна редакција задужена је за оперативне послове и усклађивање рада стручних редакција. Усваја упутства, одлуке, правилнике, критеријуме за израду азбучника карата и фотографија, као и саме азбучнике карата и фотографија и др., а потом их предлаже Уређивачком одбору на коначно усвајање. До конца фебруара 2022. одржано је 29 сједница I сазива и 29 сједница II сазива Централне редакције.

У 2013. години усвојени су Критеријуми за избор карата и фотографија за *Енциклопедију РС*.

Због повећаног обима послова на првим томовима, као и бржег рјешавања проблема на које су наилазили редактори и стручна служба током обраде енциклопедијских јединица, 2014. године именован је Извршни одбор Уређивачког одбора, који чине: председник Одбора, потпредседник за друштвене науке, потпредседник за природне науке, главни редактор, ликовни уредник и секретар Одбора. Извршни одбор Уређивачког одбора је оперативно тијело које брине о континуитету рада на *ЕРС* – прати извршавање одлука Уређивачког одбора, рјешава организационе проблеме, утврђује динамику завршавања пристиглих текстова, прикупља нове текстове и илустративни материјал, те обавља и друге послове које му повјери Уређивачки одбор. Од марта 2014. до фебруара 2022. године одржано је 29 сједница I сазива Извршног одбора, 29 сједница II сазива Извршног одбора.

Стручне редакције *Енциклопедије РС* формиране су по научним областима и пољима. Свака стручна редакција има најмање три (3) члана. Уредници стручних редакција задужени су да, заједно са члановима своје редакције, дају предлог допуне и измјене азбучника за своју стручну редакцију. Након доставе предлога азбучника, Извршни одбор усваја или одбацује предлог. Сви уредници стручних редакција добијају повратну информацију о томе које су одреднице усвојене, да би потом обавијестили

именоване ауторе да приступе писању текстова. Свака редакција може да предложи одреднице које припадају другој стручној редакцији и да достави предлог уреднику одговарајуће стручне редакције на увид. До фебруара 2022. године одржано је више састанака са уредницима стручних редакција. Такође, уредници стручних редакција у сталној су комуникацији са члановима своје редакције.

На изради првог тома *Енциклопедије РС* ангажовано је 28 стручних редакција, док је број редакција за други, трећи и четврти том *Енциклопедије РС* смањен на 16 стручних редакција.

Оперативне послове на провјери података, завршном обликовању, уређивању и депоновању одредница *ЕРС* успјешно раде сарадници стручне службе Академије наука ангажована на изради Енциклопедије РС.

IV. РЕАЛИЗАЦИЈА ПРОЈЕКТА

Кроз разне активности у вези са реализацијом израде *Енциклопедије РС*, до фебруара 2022. ангажовано је око 811 сарадника (аутори одредница, чланови оперативних тијела, редактори, рецензенти). Највећи број сарадника ангажован је са подручја Републике Српске. Изузетно, ако за неку од одредница није било могуће наћи стручњаке у Републици Српској, ангажовани су сарадници из Србије.

Ради систематичности и прегледности, појединим одредницама придодати су, као пододреднице, текстови који би сами за себе такође представљали посебне одреднице. Највише пододредница заступљено је у одредницама о насељеним мјестима (као њихов саставни дио). То су текстови о школама, предшколским установама, домовима здравља, библиотекама, споменицима културе, вјерским објектима и археолошким локалитетима, који се налазе на подручју тог насељеног мјеста.

До краја фебруара 2022. године објављена су три а у завршној фази је и припрема четвртог тома *Енциклопедије Републике Српске*.

Први том *Енциклопедије РС* обухвата одреднице са почетним словима А и Б. Садржи 1.303 одреднице и 271 придодату одредницу (пододредницу), 372 фотографије и 32 карте, на 783 странице. За потребе израде првог тома *Енциклопедије РС* ангажовано је 28 стручних редакција и 266 сарадника. Обрађена су два града (Бања Лука и Бијељина) и пет општина (Берковићи, Билећа, Братунац, Брод и Босанско Грахово). Највише је одредница о насељеним мјестима – 343 (26,24%), затим историјских текстова – 251 (19,2%), а потом слиједи текстови из области високог образовања (10,1%), спорта (5,74%) итд. Оваква процентуална заступљеност одредница по областима слична је и у другим енциклопедијским издањима са подручја бивше Југославије.

Други том *Енциклопедије РС* обухвата одреднице са почетним словима В и Г. Садржи 1.450 одредница и 222 придодате одреднице (пододреднице), 520 фотографија и 17 карата, на 760 страница. За потребе израде другог тома *ЕРС* ангажовано је 16 стручних редакција и 323 сарадника. Обрађено је шест општина (Вишеград, Власеница, Вукосавље, Гацко, Горњи Рибник и Градишка). Заступљеност одредница по областима у другом тому скоро је иста као у првом тому. Највише је одредница о насељеним мјестима – 377 (26%),

затим историјских текстова – 240 (16,55%), а потом слиједе текстови из области високог образовања (12,34%), одреднице о вјерским објектима и личностима (5,72%) итд.

Трећи том *Енциклопедије РС* објављен је на самом крају 2020. године (штампање је завршено у фебруару 2021. године). Обухвата одреднице са почетним словима Д, Ђ, Е, Ж. Садржи 1.235 одредница и више од 200 придодатих одредница, као и 589 фотографија и 17 карата. У трећем тому, са почетним словом Д–И, обрађена су два града (Добој, Зворник) и три општина (Дервента, Доњи Жабар, Дрвар). Највише је историјских текстова – 373 (20,89%), затим одредница о насељеним мјестима – 370 (20,72%), а потом слиједе текстови из области високог образовања (12,88%), спорта (6,16%) итд. Према карактеру и садржају, у трећем тому *Енциклопедије РС* заступљено је највише одредница из историје и етнологије, затим одредница о насељеним мјестима, а потом слиједе текстови из области образовања, религије, спорта, књижевности и језика, природно-математичких и техничких наука, војне проблематике, здравства и социјалног осигурања итд.

На крају, реакције на прва три тома *Енциклопедије Републике Српске* биле су позитивне. За први том *Енциклопедије Републике Српске* Академији наука и умјетности Републике Српске додијељена је Награда за најбољег издавача у дијаспори на 62. међународном београдском сајму књига 2017. године, као и Специјална награда „Гласа Српске“ на Сајму књига у Бањој Луци 2018. године. За други том *Енциклопедије Републике Српске* Академији наука и умјетности Републике Српске додијељено је Специјално признање за најбољег издавача године на 63. међународном београдском сајму књига 2018. године.

Представљања првог, другог и трећег тома *Енциклопедије Републике Српске* (Бања Лука, Београд, Нови Сад, Суботица, Мостар, Источно Сарајево, Требиње, Бијељина итд.) била су увијек добро посјећена. На тај начин, уз одговарајућу дистрибуцију примјерака првих двају томова институцијама у Републици Српској, Србији, Црној Гори, Македонији, Русији, САД итд., *Енциклопедија Републике Српске* постала је свеопште добро, како за академску заједницу тако и за ширу јавност.

V. РАД НА ЧЕТВРТОМ ТОМУ ЕНЦИКЛОПЕДИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

У току је рад на четвртном тому *Енциклопедије РС*, који би начелно требало да обухвати одреднице са почетним словима З, И, Ј и К. Дио одредница под словима З, И, Ј био је обрађен у почетној фази током рада на трећем тому *Енциклопедије*. У тренутном Азбучнику заступљено је око 2.395 одредница са почетним словима З–К (од којих се више од 40% односи на одреднице са почетним словом К). Начелно, обим једног тома требало би да износи 750–800 страница, уз настојање да се поштује одлука да се не дозволи цијепање одредница под једним словом у два тома. Четврти том обухватиће начелно око 500 фотографија и 25 карата.

Текстови за више од 2.100 предвиђених одредница иницијално су урађени (потребно је још доставити текстове за око 200 одредница, од којих се највећи дио односи на област историје и етнологије) и редиговани, а знатним дијелом у Стручној служби у већој или мањој мјери и обрађени. Такође, за те одреднице урађене су одговарајуће карте (уз могућност касније допуне) и прикупљен већи број фотографија. Рад на обради одредница

често од Стручне службе захтијева крајње ангажовање, што је повезано и са недостајућом акрибијом у великом броју достављених текстова од једног броја аутора. С друге стране, истичемо и висок квалитет већег дијела одредница, као и предан рад уредника појединих стручних редакција. Унутрашња архитектоника сваке одреднице последица је сложености њене тематике и способности аутора за њену обраду. Захтјевни посао на коначној провјери и ажурирању података, прекомпозицији, завршном обликовању и лекторисању текста, избору и обради фотографија, техничком уједначавању и депоновању одредница – тек предстоји.

Важно је напоменути да се ажурирања Азбучника, текстова одредница, фотографија и карата одвијају до предаје рукописа у штампу, што од Стручне службе *Енциклопедије РС* захтијева континуирани рад, а често и враћање на већ завршене одреднице. Одржавање и унапређење већ постигнутог квалитета у композицији, садржају и техничкој обради, примарни је постулат у раду на реализацији пројекта *Енциклопедије РС*.

Рад на четвртом тому *Енциклопедије РС*, односно на обради одредница под словима З, И, Ј, К, одвија се предвиђеном динамиком, иако уз одређене тешкоће. Неколико мјесеци било је посвећено ажурирању и сређивању иницијалног Азбучника, уз напомену да ажурирање Азбучника траје малтене до предаје тома у штампу. У протеклих нешто више од године дана, односно од предаје трећег тома у штампу, дио сарадника Стручне службе краће вријеме није био ангажован због епидемије вируса covid-19 (корона). Уз наведено, дио Стручне службе (посебно лекторке), поред рада на *Енциклопедији РС*, ангажован је и на обављању других радних задатака у АНУРС-у. Због тога поштовање раније задатих рокова изискује крајње ангажовање комплетне Стручне службе и свих других актера (главног редактора, Извршног одбора, уредника стручних редакција, аутора) који су укључени у израду четвртог тома *Енциклопедије РС*. Почетком маја (10.05.) ове године остало је још да се напише 147 енциклопедијских одредница за четврти том. И поред свега, реално је очекивање да ће писање текстова одредница, прикупљање и обрада фотографија бити завршени до 15. маја 2022. године, обрада текстова и прелом тома до 1. септембра а штампање до 1. октобра 2022. године. Таква динамика рада обезбјеђује представљање четвртог тома Енциклопедије РС на Београдском сајму књиге у октобру 2022. године.

VI. ФИНАНСИРАЊЕ ЕНЦИКЛОПЕДИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Законом о *Енциклопедији Републике Српске* утврђено је да се највећи дио средстава за израду и штампање *Енциклопедије* обезбјеђује из Буџета Републике Српске. Средства у Буџету планирају се на годишњем нивоу на организационом коду АНУРС-а, у износу од 120.000,00 КМ (за 2021. год. 100.000,00 КМ), а уплаћују се на жиро-рачун отворен за те намјене код Комерцијалне банке.

Други дио средстава, по Закону о *Енциклопедији РС*, требало би да обезбиједи локалне заједнице, привредни и остали заинтересовани субјекти. Мањи број општина потписао је уговор са АНУРС-ом о финансирању *Енциклопедије РС*. Град Бања Лука и општине Челинац, Рогатица, Модрича и Станари донирали су средства за израду *Енциклопедије РС*. Такође, средства су донирали и Универзитет у Бањој Луци, „Граве

осигурање”, Бања Лука, „Електрокрајина”, Бања Лука и „Боксит”, Милићи. Дио средстава прикупљен је и путем продаје првог и другог тома *ЕРС*, која се обавља преко Завода за уџбенике и наставна средства Источно Сарајево.

Обрачуни и исплате свих накнада учесницима у реализацији пројекта врше се у складу са *Правилником о изради Енциклопедије Републике Српске*. У *Правилнику* су дефинисане исплате накнада главном редактору, члановима Уређивачког одбора, Централне редакције, Извршног одбора Уређивачког одбора, стручних редакција, те научним и стручним сарадницима – ауторима одредница, редакторима, рецензентима, коректорима. Дио средстава утрошен је за набавку потребне стручне литературе (енциклопедије, лексикони и друго).

Скупштина Академије на основу члана 19 тачка в) Закона о академији наука и умјетности Републике Српске („Службени гласник Републике Српске" број108/13) и члана 43 тачка в) Статута Академије наука и умјетности Републике Српске бр: 01-176-1/14 од 29.05.2014 и 01-379/20 од 17.12.2020. године, на сједници одржаној 17.05.2022. године, доноси

ОДЛУКУ

о прихватању Информације о реализацији пројекта Енциклопедија Републике Српске

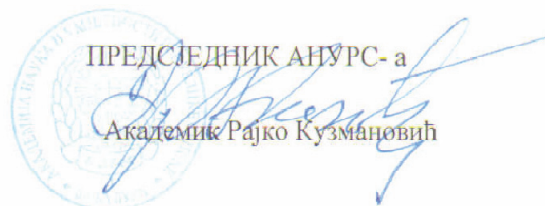
I

Прихвата се Информације о реализацији пројекта Енциклопедија Републике Српске.

II

Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана доношења.

ПРЕДСЈЕДНИК АНУРС-а
Академик Рајко Кузмановић

Број: 01-297-4/22

Датум: 17.05.2022. године